

ÇAĞDAŞ EĞİTİM VE MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME

Şeyda ÇILDEN

G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi – ANKARA

ÖZET

Bilgi çağını yakalamaya çalıştığımız yüzyılımızda eğitimde çağdaşlaşma, bilimde, teknolojiye ve sanatta çağdaşlaşma ile doğrudan ilgilidir.

Çağdaş toplumlarda eğitim, gençleri fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönleriyle bir bütün olarak kabul edip onların bu yönlerden gelişmesini ve yetişmesini amaçlar.

Sanat eğitimi içinde yer alan müzik eğitiminin önemli bir ögesi olan “müzik öğretmeni yetiştirme”, ilgili ve yetenekli gençleri mesleğin gerektirdiği tüm donanımı sağlayabilecek çevreleri de oluşturarak, nitelikli öğretim elemanları ile ve çağımızın gerektirdiği teknolojiyi yakalamaya olanak sağlayacak öğretim programları uygulanarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Bunun için, bu çalışmada “müzik öğretmeni yetiştirmede” öğrenci, öğretim elemanı, okul (çevre) ve öğretim programları incelenerek, neler yapılması gerektiği öneriler halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Müzik eğitimi, Müzik öğretmeni, Eğitim programı

ABSTRACT

In the age of information today, being contemporary in education is directly related with being contemporary in science, technology and art.

In recent civilisations, education aims to improve and to grow up the youth physically, cognitively and emotionally via admitting them in those respects.

In recent civilisations, education aims to improve and to grow up the youth physical, cognitively and emotionally via admitting them in those respects.

The goal of “music teacher education” which is an important element of music education in teaching art, is to prepare interested and talented youth for being a music teacher, by building up environmental states needed to provide all necessities of the profession, and by applying education programs designed to catch the recent technologies via well-qualified educators.

Thus, in this paper, it is argued in terms of proposals what to do, throughout an inspection among student, educator, environment and education programs in “music teacher education”.

Key Words: Student, music education, music teacher, education program

Bilgi çağını yakalamaya çalıştığımız yüzyılımızda eğitimde çağdaşlaşma, bilimde, teknolojiye ve sanatta çağdaşlaşma ile doğrudan ilgilidir.

Çağdaş toplumlarda eğitim, gençleri fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönleriyle

Bilgi çağını yakalamaya çalıştığımız yüzyılımızda eğitimde çağdaşlaşma, bilimde, teknolojiye ve sanatta çağdaşlaşma ile olanaklıdır. Çağdaş eğitimin amacı bireylerin bilimden, teknolojiye ve sanattan yeterli düzeyde pay almalarını ve çağdaş yaşamı yakalamalarını sağlamaktır.

Çağdaş toplumlarda eğitim, gençleri fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönleriyle bir bütün olarak kabul edip onların bu yönden gelişmesi ve yetişmesini amaçlar.

Bilgi çağını yakalamak, bilgili insanlardan oluşan bilgili toplumlarla gerçekleştirilir. “Bilgi, bilgili insan, bilgi toplumu, bilgi çağı kavramlarıyla gündeme gelen bilgi, bilimsel, teknik ve sanatsal bilgilerden oluşan bir bütündür. Bu bakımdandır ki, bilgi elde etme, bilgili insan yetiştirme, bilgi toplumu olma, bilgi çağını yakalama ve onun gerisinde kalmamada bilim eğitimi ve teknik eğitime olduğu kadar, sanat eğitimine de önemli görevler düşmektedir.” (Prof. Dr. A. Uçan, *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, sayfa:66-67)

Bilgi çağını yakalamaya çalışan toplumlarda “bilgili insan” yetiştirmenin önemli bir boyutu olan “sanat eğitimi” genel sanat eğitimi, özengen sanat eğitimi ve mesleki sanat eğitimi olarak üç boyutta incelenebilir.

Mesleki sanat eğitimi, sanat alanının herhangi bir dalında o dal ile ilgili işi meslek edinmek isteyen, sanata belli düzeyde yetenekli kişilere yöneliktir ve o mesleğin gerektirdiği sanatsal davranışları amaçlar.

Müzik öğretmenliği de mesleki sanat eğitiminin bir dalını oluşturmaktadır. Mesleki sanat eğitimi içinde müzik eğitimi, müziği öğretmenlik olarak meslek edinmek isteyen yetenekli gençlerin bir program çerçevesi içinde eğitilmeleri, yetiştirilmeleri olarak ele alınmasıdır.

Türkiye’de “müzik öğretmeni yetiştirme” programları 1924 yılından bugüne, gereksinmeler doğrultusunda bazı değişikliklere uğratılmış, ancak temel prensip olarak, çağdaş bir yaklaşımla nitelikli, yetenekli, yetkin, mesleki bilgilerle donatılmış müzik öğretmeni yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Uygulanan eğitim programları bazı değişikliklere uğramış olsa bile, temelde çalgı eğitimi, ses eğitimi, kuram eğitimi, koro, orkestra ve öğretmenlik formasyon dersleriyle donanmış bulunmaktadır.

Günümüzde “müzik öğretmeni yetiştirme” üniversiteler eğitim fakültelerinin sanat eğitimi bölümleri bünyesine alınmıştır. Müzik öğretmeni yetiştiren bu okulların temel amaçları;

- (1) Orta dereceli okullar ile meslek okullarında müzik derslerini okutacak, müzik eğitimi çalışmalarını yönetecek ve çevrelerine bu alanda rehber olabilecek öğretmen yetiştirmek.
- (2) Öğretmen adaylarının, milli müzik geleneklerimizin temelleri üzerinde çağdaş çok sesli sanat müziği yaşayışının yerleşip gelişmesine yarayacak yeni metotlar kazanmasına ve bu iş için gerekli bilgi ve becerileri edinmesine hizmet etmek.
- (3) Öğretmen adaylarının gerçek sanat müziği eserleri ile içten bir bağ kurmalarını sağlamak, çok sesli sanat müziğini onlar için bir anlayış haline getirmek.
- (4) Dünya okul müziği ve gençlik müziği hareketlerini tanıtabilecek yayın, temas ve çeşitli faaliyetlerin düzenlenmesini sağlamak.
- (5) Seçkin okul ve gençlik müziği örneklerini ve yeni müzik eğitimi hareketlerini, uygulama çalışmaları, konserler, yayınlar ve konser gezileri ile yurt çapında sevdirmeye ve yaymaya çalışmak.
- (6) Mezun ettiği öğretmenlerin çalışmaları ile yakından ilgilenmek, eksiklerini tamamlayacak ve güçlüklerini çözecek tedbirlerin alınmasına yardımcı olmak.
- (7) Memleketin müzik eğitimi meselelerine eğilmek, bunların çözüm yollarını aramak ve göstermektir.

(Prof. Dr. Ali Uçan, *Doktora tezi*, sayfa 174)

Müzik öğretmeni yetiştirme konusunun irdelenmesi;

- (1) Öğrenci,
- (2) Öğretmen,
- (3) Öğretim programları,
- (4) Araç gereçler (Okul binaları, çalgılar, kitaplık v.b.) açısından ele alınabilir.

Öğrenci

Müzik öğretmeni yetiştirilmek üzere eğitim fakülteleri sanat eğitimi bölümlerinin müzik eğitimi ana sanat dallarına alınacak öğrencilerin, üniversite sınavlarının birinci aşama sınavını aşmaları, yapılacak olan “müzik yetenek” sınavlarına girebilmeleri için her üniversitenin belirlemiş olduğu taban puanı alabilmiş olmaları gerekmektedir. Örneğin 1998 yılında G.Ü.G.E.F müzik eğitimi bölümünde taban puan 120 olarak belirlenmiştir.

Yetenek sınavlarında aday öğrencilerin müziksel işitmesi, şarkı söylemesi, çalgı çalması sınanarak müzik eğitimi alıp alamayacakları saptanmaktadır. Bu sınavlar çeşitli üniversitelerde temelde bu aşamalar olmak üzere, değişiklikler gösterebilmektedir.

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin açılması ile müzik bölümlerinin öğrenci kaynağı boyut değiştirmiş, sınavlara başvuran “hazır olmayan” öğrenci sayısı iyice azalmıştır. Bu durum müzik öğretmeni yetiştirmede olumlu bir boyut olarak değerlendirilmektedir. Öğrenci kalitesinin artması ile öğretim programlarındaki uygulamalarda değişiklikler zorunlu hale gelmiştir. Böylece çalgı eğitimi süresi dört yıl lisede dört yıl da üniversitede olmak üzere sekiz yıla yükselmiş, bu durum yetişen öğretmen adaylarının çalgı eğitimi konusunda yüksek performans sağlamalarına yaramıştır. Dolayısıyla mezun olduktan sonra öğretmenin çalgısını çok daha etkin biçimde kullanma olanağı sağlanmış olmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında yine çalgı eğitiminde ulaşılan bu düzeyle öğretmenin “sanatçı” kişiliği de geliştirilmeye çalışılmış olmaktadır. Bu durum müzik öğretmeni yetiştirmede kalitenin yükselmesi için olumlu ve sevindirici bir öge olarak kabul edilmelidir.

Öğretmen (Öğretim elemanı)

Müzik öğretmeni yetiştirmede bu kurumlarda görev yapan öğretmenler / öğretim elemanları çok önemli öğelerdir. Öğretim elemanının yetiştirildiği okul, onun yeteneği ve okuldan aldığı alanı ile ilgili bilgi, beceri, başarı ve kültür düzeyi, ruhsal durumu, zekası , hoşgörülülüğü, sevecenliği, anlayışı, öğrencilerle ilişkisindeki başarısı, müzik öğretmeni yetiştirmede ve başarıyı artırmada son derece önemli unsurlar olarak sayılabilir.

“Öğretmenlik özel bilgi, beceri ve ilgi isteyen önemli bir meslektir.” (V. Sönmez, sayfa 108)

Öğrenciler öğretmenleriyle sürekli ilişki içindedirler. Bu nedenle öğrencileri etkileme yetisine en çok öğretmenler sahiptirler. Öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkisi olumlu yönde ise onların gelişimine yardımcı olur ve ruhsal bir doygunluğa götürür. Aksi halde gelişimlerini engeller ve onlara zarar verir.

Bu nedenle müzik öğretmeni yetiştiren okullardaki öğretim elemanlarını bu kapsamın dışında düşünmemiz olanaksızdır. Müzik öğretmenini yetiştirecek öğretim programını uygulayacak olan öğretim elemanlarının genel olarak çok iyi yetişmiş, alanlarında uzmanlaşmış, ayrıca öğretmenlik formasyonunu tam olarak almış olmaları beklenmektedir.

Müzik öğretmeni yetiştirmek için uygulanan öğretim programları içinde yer alan örneğin çalgı eğitimi dersleri (yaylı çalgı, üfleli çalgı, piyano, geleneksel çalgılar v.b.) için yeterli sayıda öğretim elemanının bulunması ve bu öğretim elemanlarının evrensel ve ulusal müziğimizle ilgili farklı boyut ve dönemlere ait, farklı teknik ve müzikal güçlükler içeren yapıtlardan örnekler seslendirmiş ve onları özümsemiş olmaları, yeterli beceri ve bilgiyle donanmış olarak yetişmiş olmaları gerekmektedir. Öğretim elemanlarının bilgi, beceri ve yeterlilik düzeyleri ne denli iyi olursa, onların yetiştirecekleri öğrencilerin de bilgi, beceri ve yeterlilik düzeyleri o denli iyi olacaktır. Yetenekli öğrencilerin müzik eğitimiyle biçimlendirilip “müzik öğretmeni” formasyonu alabilmesinde öğretim elemanının diğer bir tanımla “öğretmen”in rolü çok büyüktür.

Öğretim elemanının, ulusal yapıtların yanısıra evrensel yapıtları da belli düzeylerde özümsemiş olması, sanatsal olayları, (konserler, sergiler, konferanslar gibi) etkinlikleri, değişimleri yakından izlemeye çalışması, kendini sadece “öğretmen” olarak değil aynı zamanda “sanatçı” gibi hazırlaması, bunun için gerekli tüm sanatsal bilgi ve alt yapıyı oluşturacak donanımı almış olması, çağdaş eğitim düzeyini yakalayabilmesi için gereklidir.

Öğretim Programları

1924 yılından bu yana müzik öğretmeni yetiştirilmeye başlanmış ve bu amaçla bu kurumlarda “öğretim programları” çalışmaları yapılmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu programları uygulama kurumdan kuruma farklılıklar göstermiştir.

Çeşitli yıllarda yapılan değişikliklerle programlara çağdaş yaklaşımlar getirilmeye çalışılmıştır. Böylece çok iyi yetişmiş, evrensel düzeyde müzik kültürü oluşmuş, ulusal müzik kültürünü özümsemiş, müzik alanında bilgi ve beceri birikimi sağlamış, gittiği okullarda tüm müzik etkinliklerini rahatlıkla yapabilecek donanımı edinmek, aydın “müzik öğretmenleri” yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Yapılan tüm programlarda öğrencilere evrensel ve ulusal müzik kültürünü rahatça özümseyip öğrenebilmeleri için alan dersleri olan piyano eğitimi, yaylı, üfleli, mızraplı çalgılardan herhangi birinin eğitimi, kulak eğitimi, ses eğitimi, armoni kontrpuan, müzik tarihi, türk sanat müziği, türk müziği çok seslendirme, türk halk müziği, okul müziği çalgıları öğretilmesi amaçlanmış, koro ve orkestra derslerinde öğrendiklerini uygulayarak yaşamlarına geçirme olanağı sağlanmaya çalışılmıştır. Öğretmenlik formasyon dersleriyle de müzik öğretmenliği kimliği kazandırılması amaçlanmıştır.

Araç Gereçler

Müzik öğretmeni iyi yetiştirmek için derslerin rahatlıkla yapılabileceği donanımlı bir okula gereksinim vardır. Toplu olarak yapılan koro, orkestra ve teorik dersler için aydınlık, akustiği düzenlenmiş geniş dersliklere, bireysel çalışmaların yapılabileceği nota sehpalı, sandalyeli odalara, sağlıklı çalışan, akortlu piyanolara, yeterli sayıda yaylı, üfleli, mızraplı v.b. çalgılara, okul müziği ve uygulama dersleri için orf çalgılarına, okul çalgılarına, dizekli tahtalara, kapsamlı ve düzenli çalışan kitaplığa ve donanımlı bir müzik dolabına gereksinim vardır. Bu sayılanlar müzik öğretmeni yetiştirmek için gerekli minimum gereksinimlerdir. Türkiye’de bulunan müzik bölümlerinin birçoğunda bu donanımlar eksiktir veya yok denecek kadar azdır. Bu konunun araştırılarak saptanması, eksikliklerin ne boyutlarda olduğunun görülmesi açısından yararlı olacaktır.

Türkiye'nin en iyi araç –gereç donanımına sahip ve en köklü okullarından biri sayılan

G.Ü.G.E.F. Müzik eğitimi bölümünde bile, örneğin, iyi bir müzik kitaplığı olmasına karşın kitaplık düzenlenemediği için, mevcut çalgı müziği yapıtlarından yararlanılamamakta, öğrenciler notalarını öğretmenlerinin özel kitaplıklarından sağlamaya çalışmaktadırlar.

Sonuç

Tüm bu konuları birbirinden ayırmak olanaksızdır. Çok iyi seçilmiş yetenekli öğrencileri, donanımı eksiksiz okullarda, alanlarında birer uzman olan öğretim elemanlarıyla, çağdaş eğitim düzeyini yakalamamıza olanak verecek öğretim programlarının uygulanmasıyla “müzik öğretmeni” yetiştirmek, çağdaş eğitimin amacı olmalıdır.

Ülkemizde artan öğrenci sayısına paralel olarak üniversitelerimizin sayıları hızla artmakta doğal olarak “müzik öğretmeni” yetiştiren okulların sayıları da artmaktadır. Bu durum sevindiricidir. Ancak bölümleri açılmak üzere “öğretmen yetiştirmek” için yeterli değildir. Açılan bölümlere öğretim elemanı yetiştirmek bölüm açmak kadar hızlı olamamaktadır. Okullar çalgıları, araç gereçleri hazır olmadan açılmaktadır. Sadece öğrenci ve sadece eldeki öğretim programları, öğretmen yetiştirmek için yeterli olmamaktadır. Öğrenci, öğretmen, çevre (okul-çalgılar-arac gereçler) ve öğretim programları “çağdaş eğitim”in birbirine kenetlenmiş öğeleridir. Bu öğelerden birinin eksik olması istenilen düzeyde, çağdaş eğitimden payını almış öğretmenlerin yetişmesine engel olmaktadır.

Bunun için;

- (1) Müzik öğretmeni yetiştirmede önemli bir öğrenci kaynağı oluşturan Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin sayıları artırılmalı ve bu okullara iyi yetişmiş, deneyimli, düzeyli, bilgili, becerili öğretmenlerin, üniversiteler müzik bölümleriyle işbirliği yapılarak alınması sağlanmalıdır. Bunun için A.G.S. Liseleri ile üniversiteler işbirliği içinde olmalıdır.
- (2) Ülkemizde öğretmen yetiştirme görevini üniversiteler üstlenmiş bulunmaktadır. Bu durum olumlu gibi görünse de öğrencinin bu okullara sadece öğretmen olmak için değil üniversiteden mezun olmak için de girdiği daha önceki yıllarda gözlenmiştir. Örneğin; müzik bölümüne gelen öğrencilerin birçoğu müzik öğretmeni olmak amacıyla değil, üniversite sınavlarında asıl okumak istediği okulun puanını tutturamamış, açıkta kalmamak için bir de yetenek sınavlarını deneyiveriyim düşüncesinde olan adaylar oluyordu. Bölüme alınacak öğrenci kontenjanının sabit oluşu ve bölümlere girme puanının belli bir baraj notu olmadığı için, “kesme puanı” ile liste nerede sonlanıyor ise o adaylar müzik bölümüne girmeye hak kazanmış oluyordular. Kesme puanının bazı yıllar tam not 100 üzerinden 40 puanlara düştüğü ne yazık ki yaşanmıştır. Ancak son yıllarda A.G.S. Liselerinin açılması ile öğrenci kaynağımız ve sınava giren öğrencinin niteliği değişmiştir. Böylece, gerçekten müzik öğretmeni olmak isteyen adaylar, A.G.S. Liseleri mezunlarıyla yarışmak durumunda oldukları için, sınavlara çok hazırlıklı gelmek zorunluluğu duymaya başlamışlardır. Bu durum bölümlere daha yetenekli, istekli öğrencilerin gelmesine neden olmuş, doğal olarak bu öğrencilerin “müzik öğretmeni” formasyonu almaları kolaylaşmıştır. Bu “öğretmenlik” adına çok umutlandırıcı, sevindirici bir durumdur.

- (3) Müzik öğretmeni yetiştirmek için açılan bölümlerin birçoğunda öğretim elemanı gereksinimi vardır. Birçok bölümde öğretim üyesi bulunmadığı için lisansüstü öğrenim yapılamamaktadır. Bazı müzik bölümlerinde çevredeki müzik öğretmenleri öğretim elemanı olarak alınmış bulunmakta ve bu elemanlara kendilerini yetiştirmeleri için lisansüstü eğitim olanağı sağlanmadan bu dersleri yürütmeleri yoluna gidilmektedir. Çalgısını iyi çalamayan ve bu alanda uzmanlaştırılmamış bir keman öğretmenin, kendisine verilen dersleri ne derece verimli yürütebileceği açıktır. Bu öğretim elemanlarının kadro ve lisansüstü eğitim konularını üniversiteler acil olarak ele almalıdırlar.
- (4) Devlet öğretmenlik mesleğinin prestijini artırmalı, öğretmenin ekonomik sorunlarına çözüm getirmelidir. Öğretmen kendini özgür hissetmelidir. Alanıyla ilgili gelişmeleri takip etmekte ekonomik açıdan zorlanmamalıdır. Bu onun kendini yenileyebilmesine, sınıfında daha aktif, daha yararlı olmasına yarayacaktır. Geçim derdine düşmüş öğretmenin yararlı olamayacağı bir gerçektir.
- (5) Müzik öğretmeni görev yaptığı okullarda da özgür olmalıdır. Birçok okulda müzik öğretmeni dışındaki tüm öğretmenler “müzik dersi” hakkında çok şey bildiklerini zannettikleri için müdahalede bulunurlar. Bu durum müzik öğretmenin yükünü artırmaktan başka bir işe yaramamaktadır.
- (6) Gençlerimizin sağlıklı ve özgür yetişmelerinde çok önemli olduğunu düşündüğümüz “çağdaş eğitim”in bir gereği olan müzik dersleri için okulda, içinde öğretmenin işini kolaylaştıracak çalgıların, diskoteğin ve dizekli tahtanın bulunduğu bir “müzik odası” bile yoktur. Ders saatlerinin ilköğretim okullarında (orta kısımda) bir ders saati, liselerde seçmeli ders olması müzik derslerinin verimli olarak işlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu durumda okul müdürlerinin, bir müzik odasının, fen laboratuvarı kadar öğrencilerimiz için gerekli olduğunu düşünmeleri gerekmektedir.
- (7) Müzik öğretmenlerinin edindikleri tüm bilgi ve becerileri öğrencilerine aktarabilmesi için okulunda rahatça çalışabileceği bir dersliği ve zamanı olmalıdır. Kırk dakikalık ders süresinde hem konu işlenmesi hem öğrenciye üç tane dönem notu verilmesine bir de sınıfların kalabalıklığı eklenince müzik öğretmenin çıkmazı başlamaktadır.

Bireylerin eğitilmesi ve çağdaş toplumların oluşumuna katkısı açısından “çağdaş öğretmen”in yetiştirilmesi, bir anlamda toplumun gelecekteki düzeyini de belirleyen bir gösterge olarak görülebilir. Bu nedenle toplumun oluşumuna damgasını vuracak olan “öğretmen”in de çağdaş bir anlayışla yetiştirilmesi gereği açıktır. Ancak bunun için yukarıda irdelenmeye çalışılan sorunların bir bütün olarak ve devletin öğretmen yetiştirme politikası içinde sistematik olarak ele alınması zorunluğudur.

KAYNAKLAR

- (1) Veysel SÖNMEZ, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Pegem Yayınları, No 12, Ankara, 1994.
- (2) Ahmet Rahmi ERCAN, *Öğretmen Davranışları*, Ankara, 1997.
- (3) T.E.D. III. Eğitim Toplantısı, "Çocuk ve Eğitim", Ankara, 1979.
- (4) Mithat FENMEN, *Müzikçinin El Kitabı*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1991.
- (5) Ali UÇAN, *Müzik Eğitimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994.
- (6) Ali UÇAN, *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994.
- (7) Ali UÇAN, *Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinci Yıl Programının Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, 1982, Ankara: H.Ü. Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi.
- (8) Ali ÜÇAN, "Gençliğin Sanat Eğitimi", *Filarmoni Sanat Dergisi*, Sayı 148, Ankara.